

Волинський національний університет імені Лесі Українки

Факультет економіки та управління

Кафедра економіки та природокористування

Олена ПАВЛОВА

Костянтин ПАВЛОВ

ТЕОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ НАУКИ

Методичні вказівки до практичних занять

Луцьк – 2021

Рекомендовано до друку науково-методичною радою
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(Протокол № 6 від 17.02.2021)

Рецензенти: **Лялюк А.М.**, к.е.н., доцент кафедри підприємництва і маркетингу Волинського національного університету імені Лесі Українки

Кривовязюк І.В. к.е.н., професор кафедри економіки і підприємства Луцького національного технічного університету

Павлова О. М., Павлов К. В.

П 12 Теорія економічної науки: методичні вказівки до практичних занять / Павлова Олена Миколаївна. Луцьк: ВНУ імені Лесі Українки, 2021. 35 с.

Анотація: Методичні вказівки до практичних занять із дисципліни «Теорія економічної науки» призначені допомогти студентам опанувати теоретичний матеріал та містять питання для обговорення, навчальні завдання, тести для поточного контролю.

Рекомендовано студентам 1 курсу освітньо-професійних програм «Аналітична економіка», «Облік і аудит», «Менеджмент», «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність», «Маркетинг».

УДК 330.1-021.311(072)

© Павлова О. М., Павлов К. В., 2021

© Волинський національний
університет імені Лесі Українки, 2021

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Структура навчальної дисципліни.....	6
Тема 1. Загальнотеоретична дисципліна як наука.....	7
Тема 2. Економічні системи.....	10
Тема 3. Товарний тип виробництва – основа ринкової економіки	12
Тема 4. Теорія грошей і грошового обігу.....	13
Тема 5. Ціна і ринкова рівновага.....	15
Тема 6. Підприємство та його суб'єкти.....	17
Тема 7. Розподіл і перерозподіл факторних доходів.....	19
Тема 8. Типи ринкових структур.....	20
Тема 9. Ринок праці і заробітна плата.....	22
Тема 10. Динаміка національної економіки.....	24
Тема 11. Світове господарство та його глобалізація.....	26
Рекомендована література.....	30

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Теорія економічної науки» призначена для визначення системи економічних знань про суспільну форму виробництва, проблему ефективного використання обмежених економічних ресурсів, господарський вибір економічних суб'єктів та їх господарську поведінку.

Методичні вказівки до практичних занять включають теми практичних занять, відповідно до яких визначено мету, ключові поняття навчальних занять, питання для обговорення, тестові завдання для поточного контролю та навчальні завдання. Більшість практичних занять розраховані на 4 академічні години.

У процесі вивчення дисципліни студент має можливість оволодіти такими загальними та фаховими компетентностями:

Загальні компетентності здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні; здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел; здатність до адаптації та дій у новій ситуації; здатність діяти соціально відповідально та свідомо; здатність до фундаментального аналізу та синтезу на основі логічних аргументів та перевірених фактів. Вміння виявляти, аналізувати і структурувати проблеми підприємства і розробляти рішення; здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях: розробка і застосування нових економічних, торгівельних, біржових інструментів; здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово; здатність спілкуватися іноземною мовою; здатність використання інформаційних і комунікаційних технологій: використання цих технологій для налагодження внутрішніх і зовнішніх економічних зв'язків; здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел; здатність працювати в команді; здатність виявляти ініціативу та підприємливість; прагнення до збереження навколишнього середовища; здатність діяти відповідально та свідомо; здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні; здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя; здатність працювати в команді та налагоджувати міжособистісну взаємодію при вирішенні професійних завдань; здатність приймати ефективні управлінські рішення при попередженні та вирішенні конфліктів; вміння вступати в контакт і встановлювати доброзичливу атмосферу

під час комунікації з бізнес-партнерами; вміння вирішувати конфлікти в діловому спілкуванні і долати комунікативні бар'єри; здатність взаємодіяти з іншими людьми, вміння працювати в групах; вміння управляти конфліктами та стресами; здатність конструктивної взаємодії в ситуації конфлікту; здатність розробляти й приймати ефективні управлінські рішення в умовах конфлікту; вміння розрізняти конструктивні та деструктивні конфлікти; здатність попереджати, уникати та розв'язувати конфлікти; здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

Фахові компетентності розуміння особливостей провідних наукових шкіл та напрямів економічної науки; здатність пояснювати економічні та соціальні процеси і явища на основі теоретичних моделей, аналізувати і змістовно інтерпретувати отримані результати; розуміння особливостей сучасної світової та національної економіки, їх інституційної структури, обґрунтування напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави; критичне осмислення теоретичних засад підприємницької, торговельної та біржової діяльності; здатність обирати та використовувати відповідні методи, інструментарій для обґрунтування рішень щодо створення, функціонування підприємницьких, торговельних і біржових структур; здатність здійснювати діяльність у взаємодії суб'єктів ринкових відносин; здатність застосовувати інноваційні підходи в діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур; здатність визначати та оцінювати характеристики товарів і послуг в підприємницькій, торговельній, біржовій діяльності; здатність здійснювати діяльність з дотриманням вимог нормативно-правових документів у сфері підприємницької, торговельної та біржової діяльності; здатність визначати і виконувати професійні завдання з організації діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур; здатність до організації зовнішньоекономічної діяльності підприємницьких, торговельних і біржових структур; здатність аналізувати існуючі й передбачати майбутні економічні процеси у виробництві, підприємницькій структурі, торгівлі, біржовій діяльності; здатність використовувати знання, вміння й навички в галузі теорії й практики економіки підприємства та підприємницької діяльності; здатність оптимізувати зміст прогнозів і планів склад показників та методів їх обчислення. Здатність проектувати та удосконалювати систему планування і контролю; здатність раціонально розподіляти повноваження та компетенції у організаційній структурі управління підприємством. Здатність формулювати управлінські рішення, оцінювати і вибирати їх альтернативи. Здатність організувати й контролювати виконання рішень; здатність аналізувати існуючі і передбачати майбутні економічні процеси в підприємницькій, торговельній та біржовій сфері; здатність за допомоги сучасного методичного інструментарію проводити оптимізацію структури капіталу, матеріальних та фінансових потоків

підприємства; здатність встановлювати, підтримувати та розвивати ділові відносини із суб'єктами зовнішнього середовища. Здатність захищати інтереси підприємства в системі торговельного бізнесу; здатність до відображення інформації про господарські операції суб'єктів господарювання в фінансовому та управлінському обліку, їх систематизації, узагальнення у звітності та інтерпретації для задоволення інформаційних потреб осіб, що приймають рішення; проводити аналіз господарської діяльності підприємства та фінансовий аналіз з метою прийняття управлінських рішень.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1	Усьо-го	Лек.	Пр. зан.	Сам. роб.	Конс.	*Форма контролю/ Бал
Змістовий модуль 1. Загальні основи ринкової економіки. Теоретичні засади підприємницької діяльності						
Тема 1. Загальнотеоретична дисципліна як наука	15	4	4	7	1	Питання Тести /3
Тема 2. Економічні системи	15	4	4	7	1	Питання Тести /3
Тема 3 Товарний тип виробництва – основа ринкової економіки	15	4	4	7	1	Питання Тести /3
Тема 4. Теорія грошей і грошового обігу	15	4	4	6	1	Питання Тести /3
Тема 5. Ціна і ринкова рівновага	15	4	3	6	1	Питання Тести /4
Тема 6. Підприємство та його суб'єкти	15	3	3	6	1	Питання Тести /4
Разом за модулем 1	90	23	22	39	6	20
Змістовий модуль 2. Основи мезо-, макро-, мегаекономічного аналізу господарської діяльності						
Тема 7. Розподіл і перерозподіл факторних доходів	18	5	5	8	1	Питання Тести /4
Тема 8. Типи ринкових структур	18	5	5	8	1	Питання Тести /4
Тема 9. Ринок праці і заробітна плата	18	5	4	8	2	Питання Тести /4
Тема 10. Динаміка національної економіки	18	4	4	8	1	Питання Тести /4

Тема 11. Світове господарство та його глобалізація	18	4	4	7	1	Питання Тести /4
Разом за модулем 2	90	23	22	39	6	20
Види підсумкових робіт						Бал
Модульна контрольна робота 1						30
Модульна контрольна робота 2						30
Всього годин / Балів	180	46	44	78	12	100

ТЕМА 1. ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНА ДИСЦИПЛІНА ЯК НАУКА

Практичне заняття 1. Загальнотеоретична дисципліна як наука

Мета: розглянути теоретичні основи економіки, знайти відповідь на питання: що ж таке економіка взагалі, у цілому, який її зміст.

Питання для обговорення

1. Що таке економіка та яка її структура?
2. Чому виробництво має двоїтий характер?
3. Чим праця відрізняється від робочої сили?
4. Що таке предмети і засоби праці?
5. У чому сутність поділу праці та кооперації виробництва?
6. Що таке економічні відносини людей?
7. Що таке економічний продукт?
8. Що таке економічні категорії, закони і принципи?
9. Чим економічні закони відрізняються від економічних принципів?
10. Що таке технологічний спосіб виробництва?
11. Які типи економічних (господарських) систем ви можете назвати?
Охарактеризуйте суб'єкти економічних систем.
12. У чому суть планової (командно-адміністративної) економічної системи?
Назвіть, у яких моделях вона існувала та які особливості цих моделей.
13. Чи існують відмінності товарного виробництва у ринковій і плановій економічних системах?

Ключові слова: економіка, виробництво, розподіл, обмін, споживання, потреби, виробничі ресурси, фактори виробництва, робоча сила, праця, засоби праці, предмети праці, альтернативність ресурсів, економічний вибір, виробничі можливості, продукт, корисність продукту, цінність продукту, послуга, матеріальна послуга, нематеріальна послуга, економічні відносини, поділ праці, економічна категорія, економічні принципи.

Навчальні завдання

1. Який зв'язок між виробництвом, розподілом, обміном і споживанням як сферами економіки?
2. Яку загальну особливість мають усі економічні ресурси?
3. У чому сутність і яка структура людських потреб?
4. У чому полягають альтернативність економічних ресурсів і суть економічного вибору?

5. Які форми науково-технічного прогресу ви можете назвати? Вкажіть, як продуктивність і кооперація праці пов'язані з науково-технічним прогресом.

6. Що таке ринкова економіка? Чим відрізняється ринкова економіка вільної конкуренції від сучасної ринкової економіки? Які моделі регульованої ринкової економіки ви можете назвати?

7. Що таке господарський кругообіг? Згадайте, як здійснюється господарський кругообіг у ринковій економіці вільної конкуренції та сучасній ринковій економіці.

8. Дайте визначення економічної системи. Які способи координації господарської діяльності людей визначають економічні системи?

9. Що таке трансформаційна економіка? Які особливості трансформаційної (перехідної) економіки ви можете згадати?

Тести

1. Економічна теорія як самостійна наука виникла в період:

- а) феодалізму;
- б) рабовласництва;
- в) капіталізму;
- г) соціалізму.

2. Термін „економічна теорія” запропонував:

- а) А. Маршалл;
- б) А. Монкретьєн;
- в) У. Петі;
- г) А. Сміт.

3. Термін „політекономія” запропонував:

- а) А. Маршалл;
- б) А. Монкретьєн;
- в) У. Петті;
- г) А. Сміт.

4. Представником класичної політекономії не був:

- а) У. Петті;
- б) Ф. Кене;
- в) А. Сміт;
- г) Дж. М. Кейнс.

5. Предметом дослідження економічної теорії є:

- а) ефективність використання обмежених ресурсів;
- б) виробничі відносини;
- в) відносини власності;
- г) усі відповіді правильні.

6. Економічна теорія поділяється на два основні розділи:

- а) „капіталізм” і „соціалізм”;
- б) „капіталізм” і „макроекономіка”;
- в) „соціалізм” і „мікроекономіка”;
- г) „макроекономіка” і „мікроекономіка”.

7. Економічні закони:

- а) це найбільш суттєві, стійкі зв'язки;

- б) це причинно-наслідкові зв'язки, що повторюються;
- в) виникають в процесі діяльності людей;
- г) усі відповіді правильні.

8. Логічні поняття, які відображають суть економічних явищ і процесів, називаються:

- а) категоріями;
- б) законами;
- в) принципами;
- г) функціями.

9. Рух від загального до часткового, як метод дослідження в економічній теорії, називається:

- а) індукцією;
- б) дедукцією;
- в) аналізом;
- г) синтезом.

10. Реальні експерименти можуть здійснюватися:

- а) лише на мікрорівні;
- б) лише на макрорівні;
- в) як на мікрорівні, так й макрорівні;
- г) немає правильної відповіді.

11. За інституційною теорією походження власності обумовлено:

- а) нерівністю членів суспільства, надмірними правами одних та безправністю інших;
- б) рідкісністю ресурсів;
- в) альтернативністю використання ресурсів;
- г) правильні відповіді б) і в);
- д) всі відповіді правильні.

12. Ефект історичної обумовленості розвитку означає, що:

- а) в процесі еволюції приживаються найбільш ефективні інститути;
- б) наявна інституційна структура стримує появу ефективних інститутів;
- в) характер інституційної еволюції обумовлюється попередньою траєкторією розвитку.

13. Впровадження норм ринкової економіки у Великобританії на початку XIX ст. є прикладом:

- а) ендогенного шляху розвитку інститутів;
- б) імпорту теоретичної інституційної моделі;
- в) позичання інституційної структури з іншої країни;
- г) еволюційного шляху розвитку інститутів.

14. Революційний варіант розвитку інститутів передбачає:

- а) формальне закріплення вже існуючих в даному суспільстві неформальних норм;
- б) зміну, перш за все, неформальних норм;
- в) впровадження імпортованих формальних інститутів;
- г) впровадження позичених неформальних норм.

15. Конвергенція між формальними та неформальними нормами під час імпорту інститутів дозволяє уникнути:

- а) витрат лобіювання прийняття нових законів;
- б) витрат навчання чиновників;
- в) витрат розповсюдження інформації про нові правила;
- г) витрат, що виникають внаслідок співіснування легального та позалегального принципів укладання угод.

ТЕМА 2. ЕКОНОМІЧНІ СИСТЕМИ

Практичне заняття 2. Економічні системи

Мета: опанувати, що таке економіка і науково-технічний прогрес, визначити суть і типи економічних систем, знати, що таке ринкова економіка, її види і сучасні моделі, планова (командно-адміністративна) економіка, перехід до ринку і особливості трансформаційної економіки.

Питання для обговорення

1. Що таке технологічний спосіб виробництва?
2. Які типи економічних (господарських) систем ви можете назвати? Охарактеризуйте суб'єкти економічних систем.
3. У чому суть планової (командно-адміністративної) економічної системи? Назвіть, у яких моделях вона існувала та які особливості цих моделей.
4. Чи існують відмінності товарного виробництва у ринковій і плановій економічних системах?

Ключові слова: інновації, технологічний спосіб виробництва, економічна система, натуральна економіка, ринкова економіка, централізована (планова, командно-адміністративна) економіка, перехідна економіка, корпоративна економіка, змішана економіка, соціальне ринкове господарство, домашні господарства, фірма (підприємство), банки, держава, трансформаційна економіка, роздержавлення, приватизація, цивілізація.

Навчальні завдання

1. Які форми науково-технічного прогресу ви можете назвати? Вкажіть, як продуктивність і кооперація праці пов'язані з науково-технічним прогресом.
2. Що таке ринкова економіка? Чим відрізняється ринкова економіка вільної конкуренції від сучасної ринкової економіки? Які моделі регульованої ринкової економіки ви можете назвати?
3. Що таке господарський кругообіг? Згадайте, як здійснюється господарський кругообіг у ринковій економіці вільної конкуренції та сучасній ринковій економіці.
4. Дайте визначення економічної системи. Які способи координації господарської діяльності людей визначають економічні системи?
5. Що таке трансформаційна економіка? Які особливості трансформаційної (перехідної) економіки ви можете згадати?

Тести

1. За інституційною теорією походження власності обумовлено:

- а) нерівністю членів суспільства, надмірними правами одних та безправністю інших;
- б) рідкісністю ресурсів;
- в) альтернативністю використання ресурсів;
- г) правильні відповіді б) і в);
- д) всі відповіді правильні.

2. Право на капітал (одне з прав в пучку прав власності) означає:

- а) можливість дарування, продажу, зміни форми блага;
- б) можливість визначення напряму використання блага;
- в) відсутність часових меж у володінні благом;
- г) можливість отримання доходу з використання блага.

3. Відповідно до цивільного права:

- а) власність є пучком повноважень;
- б) суддя є інтерпретатором та до певної міри творцем правової норми;
- в) джерелом нових норм є прецедент;
- г) передбачено наявність кількох власників однієї речі.

4. Вирубка дерев з метою збільшення площі для будівництва супермаркету є прикладом:

- а) технологічного зовнішнього ефекту;
- б) грошового зовнішнього ефекту;
- в) природного зовнішнього ефекту;
- г) споживчого зовнішнього ефекту.

5. Відповідно до теореми Коуза:

- а) повна специфікація прав власності – одна з умов рівності граничних приватних та суспільних витрат;
- б) первинний розподіл прав власності має вплив на кінцевий обсяг виробництва;
- в) право власності на ресурс буде передано найбільш ефективному власнику за будь-якого рівня трансакційних витрат;
- г) інтерналізація зовнішніх ефектів має здійснюватися за допомогою податків та субсидій.

6. Характерною рисою комунальної власності є:

- а) кожний її учасник володіє винятковим правом на дохід з об'єкта власності;
- б) вона забезпечує жорсткий зв'язок між управлінськими рішеннями щодо об'єкта власності та результатом;
- в) вона не виключає ефекту вільного доступу;
- г) вона завжди призводить до надвикористання ресурсу.

7. З точки зору інституціоналістів, причиною низької ефективності державної власності є:

- а) особиста безвідповідальність чиновників, що розпоряджаються державною власністю;

- б) низька мотивація членів суспільства контролювати ефективність державного розпорядження ресурсами;
- в) неспроможність держави забезпечити гідну оплату праці співробітникам державних підприємств.

ТЕМА 3. ТОВАРНИЙ ТИП ВИРОБНИЦТВА – ОСНОВА РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Практичне заняття 3. Товарний тип виробництва – основа ринкової економіки

Мета: дослідити економічну природу і суть ринку як феномена господарської системи, розкрити його як економічну категорію, виявити механізм впливу ринку на економічну систему, його основні функції і загальну структуру через наступний аналіз товарного виробництва і самого товару.

Питання для обговорення

1. Чим сучасне товарне виробництво відрізняється від простого товарного виробництва?
2. Хто вирішує, за умов ринкової економіки, які товари і послуги виробляти?
3. Назвіть класифікацію ринку за економічним призначенням об'єктів ринкових відносин?
4. Яке економічне благо називається товаром і які властивості має товар?

Ключові слова: ринок, структура ринку; інфраструктура ринку; ринкова система господарювання; економічна конкуренція; натуральне господарство, товарне виробництво; просте та розвинене товарне виробництво, корисність, цінність, товар, споживча та мінова вартість, гранична корисність, форма вартості.

Навчальні завдання

1. У чому полягає сутність стимулюючої функції ринку?
2. Яка ринкова модель, на Ваш погляд, відповідає національним інтересам України?
3. Яке завдання виконує інфраструктура ринку?

Тести

1. В якому випадку дано правильне визначення товару?

- а) Товар – це життєве благо, продукт виробництва.
- б) Товар – це будь-який продукт праці.
- в) Товар – це продукт вироблений для продажу чи обміну на інші блага.
- г) Товар – це життєве благо вироблене для власного споживання.
- д) Відповідь правильна у всіх випадках.

2. Що складає суть продуктивних сил суспільства?

- а) Робоча сила та праця.
- б) Поділ та кооперація праці.
- в) Знаряддя праці і земля.
- г) Матеріально-речовий та особистий фактори.

3. Що показує крива виробничих можливостей?

- а) Кількість і якість виробничих ресурсів (факторів виробництва)
- б) Розподіл існуючих виробничих ресурсів і вдалий економічний вибір.
- в) Дію закону спадної віддачі (спадної продуктивності) ресурсів.
- г) Стан технології і організації виробництва.

д) Можливість забезпечення усіх людських потреб.

4. В якому випадку вірно названо елементи процесу виробництва?

- а) Власне праця, робоча сила, засоби і предмети праці .
- б) Капітал, праця, природні ресурси, підприємницькі здібності.
- в) Людина, природне середовище, соціальне середовище.
- г) Поділ і кооперація праці, технологія і організація виробництва.
- д) Усе згадане разом.

ТЕМА 4. ТЕОРІЯ ГРОШЕЙ І ГРОШОВОГО ОБІГУ

Практичне заняття 4. Теорія грошей і грошового обігу

Мета: визначити суть і економічну природу такого феномену як гроші, з'ясувати питання їх еволюції, види, а також особливості обігу.

Питання для обговорення

1. Які існують основні концепції походження грошей і в чому їх суть?
2. Яким чином гроші вирішили протиріччя товарного виробництва?
3. Назвіть функції грошей і з'ясуйте їх особливості в сучасних умовах.
4. Що таке грошова система, які її складові елементи і в чому їх суть?
5. Охарактеризуйте грошову масу і її грошові агрегати.
6. Які чинники впливають на зростання в обігу грошової маси?
7. Інфляція і дефляція як наслідок порушення дії закону грошового обігу.

Ключові слова: товарні гроші, бартерний обмін, паперові гроші, символічні гроші, функції грошей, масштаб цін, одиниця рахунку, міра вартості, засіб обігу, засіб платежу, засіб нагромадження, засіб міжнародних розрахунків, міра відкладних платежів, засіб збереження вартості, грошовий мультиплікатор, інфляція, індекс інфляції, дефляція.

Навчальні завдання

1. Яка форма повноцінних грошей виявилася найдосконалішою? Поясніть чому.
2. У чому суть трансформації товарної природи грошей у нетоварну і які причини цього явища?
3. Кредитний (грошовий) мультиплікатор і його роль у зміні обсягу грошової маси.

Тести

1. Знайдіть правильне твердження:

- а) продукт є результатом праці людини;
- б) продукт передбачений для продажу;
- в) продукт споживається з участю ринку;
- г) продукт виражає відносини обміну між людьми.

2. Споживча вартість (цінність):

- а) є властивістю продукту;
- б) є властивістю товару;
- в) є властивістю як продукту, так й товару;
- г) не властива ні товару, а ні продукту.

3. Кількісні пропорції обміну товарів характеризує:

- а) споживча вартість;

- б) мінова вартість;
- в) корисність;
- г) потреба.

4. Особливий товар, який виконує роль загального еквіваленту і є формою вартості усіх інших товарів – це:

- а) ресурс;
- б) продукт;
- в) гроші;
- г) цінність.

5. Історично гроші:

- а) мають товарне походження;
- б) є традиційним товаром;
- в) не мають товарного походження;
- г) з'явилися у вигляді зливків.

6. Найбільш повно сутність грошей проявляється у їх:

- а) принципах;
- б) функціях;
- в) законах;
- г) категоріях.

7. Якщо вартість товарів виражається певною кількістю грошових одиниць, то гроші виконують функцію:

- а) засіб обігу;
- б) засіб платежу;
- в) засіб нагромадження;
- г) міра вартості.

8. Якщо гроші обслуговують угоди купівлі-продажу, то вони виконують функцію:

- а) засіб обігу;
- б) засіб платежу;
- в) засіб нагромадження;
- г) міра вартості.

9. Є такі типи металевих грошових систем, як:

- а) монометалізм і біметалізм;
- б) монометалізм і квартаметалізм;
- в) біметалізм і квартаметалізм;
- г) усі відповіді правильні.

10. Грошові агрегати, які формують грошову масу:

- а) мають різну ліквідність;
- б) мають однакову ліквідність;
- в) можуть мати як різну, так і однакову ліквідність;
- г) є неліквідними.

ТЕМА 5. ЦІНА І РИНКОВА РІВНОВАГА

Практичне заняття 5. Ціна та основні концепції ціноутворення

Мета: з'ясувати економічну природу ціни та ролі у функціонуванні ринкової системи.

Питання для обговорення

1. Як визначаються зміст та механізм дії закону попиту?
2. Що характеризує явище цінової еластичності попиту і пропозиції товару?
3. Якими конкретними способами та показниками репрезентується ефект цінової еластичності попиту і пропозиції товару?
4. Чим відзначається і як функціонує ціновий механізм ринкового саморегулювання.
5. Якими є особливості прояву принципу “невидимої руки” (А. Сміт) на різних етапах еволюції ринкової економіки?

Ключові слова: ринкова ціна, товари Гіффена, товари Веблена, товар, ціна, благо, ціна і попит, закон попиту, ціна і пропозиція, закон пропозиції, цінова еластичність попиту і пропозиції, ціна ринкової рівноваги, ціновий механізм ринкового саморегулювання та його важелі.

Навчальні завдання

1. Чим обумовлені і у чому полягає сутність відмінностей у теоретичних концепціях природи ринкової ціни за витратним і маржиналістським підходами?
2. Як кореспондується з дією закону попиту існування “товарів Гіффена” та “товарів Веблена”.
3. Які варіанти функціональної залежності змін попиту на товар від коливань ринкової ціни репрезентуються дією закону попиту?
4. Чим визначається і як проявляє себе функціональна залежність зміни обсягу пропозиції товару від коливань рівня ринкової ціни?
5. Яку роль і чому виконує фактор тривалості ринкового періоду у визначенні коефіцієнта цінової еластичності пропозиції товару?
6. Як розраховуються і для чого слугують показники перехресної еластичності попиту за доходами?
7. Як, на основі застосування “павутиноподібної моделі”, можна пояснити механізм досягнення ціни ринкової рівноваги.

Тести

1. Кількість блага, яку бажають і можуть купити споживачі за певної ціни в певний проміжок часу, – це:

- а) потреба;
- б) попит;
- в) пропозиція;
- г) корисність.

2. Обернена взаємозалежність між ціною та кількістю товару, що купують споживачі, називається:

- а) законом спадної граничної корисності;
- б) законом пропозиції;
- в) законом попиту;

г) законом вартості.

3. Спадний характер, як правило, має крива:

- а) пропозиції;
- б) витрат;
- в) попиту;
- г) вартості.

4. Комплементарними товарами є:

- а) кава і чай;
- б) масло і маргарин;
- в) процесор і монітор;
- г) сир і м'ясо.

5. Товарами-субститутами є:

- а) процесор і монітор;
- б) кава і чай;
- в) машина і бензин;
- г) зубна щітка і паста.

6. Кількість блага, яку виробники бажають і можуть запропонувати на ринок за певної ціни в певний проміжок часу – це:

- а) пропозиція;
- б) попит;
- в) потреба;
- г) корисність.

7. У більшості випадків крива пропозиції:

- а) є спадною;
- б) має від'ємний нахил;
- в) є висхідною;
- г) є вертикальною.

8. Висхідний характер, як правило, має крива:

- а) пропозиції;
- б) середніх витрат;
- в) попиту;
- г) вартості.

9. Зміщення кривої пропозиції відбувається внаслідок:

- а) зміни ціни товару;
- б) зміни нецінових факторів;
- в) як зміни ціни, так і нецінових факторів;
- г) немає правильної відповіді.

10. Пропозиція товару зростатиме, якщо:

- а) підвищиться ціна товару;
- б) зменшиться податок;
- в) зменшиться дотація виробникам;
- г) зросте дохід споживачів.

ТЕМА 6. ПІДПРИЄМСТВО ТА ЙОГО СУБ'ЄКТИ

Практичне заняття 6. Підприємництво та його суб'єкти

Мета: ознайомитись з підприємництвом у всіх його формах у ринковій економіці, знати мікроекономічний аналіз і розпочати з розгляду економічного змісту цього явища і виявлення тенденцій, форм і моделей його розвитку.

Питання для обговорення

1. Поясніть як відбувався процес формування теорії підприємництва?
2. Розкрийте економічну суть підприємництва як економічної категорії і як методу господарювання.
3. Як співвідносяться поняття "господарювання", "підприємництво", "бізнес", "комерція"?
4. Які форми організації корпоративних підприємств Ви знаєте? Розкрийте суть горизонтальної і вертикальної інтеграції та диверсифікації виробництва.
5. За яких економічних умов виникає необхідність у маркетингу? Охарактеризуйте основні принципи, форми і напрями маркетингової діяльності.
6. Які організаційно-правові форми підприємств Ви знаєте? Дайте характеристику кожному із них і обґрунтуйте доцільність їх використання.

Ключові слова: одноосібне володіння, командитне володіння, товариство з обмеженої відповідальності, акціонерне товариство, акція, облігація, корпорація, картель, синдикат, трест, диверсифікація, концерн, конгломерат, консорціум, концентрація капіталу, централізація капіталу, франчайзинг, венчурне підприємство, лізингове підприємство, унітарне підприємство, об'єкти та суб'єкти фірми, управління фірмою, менеджер, менеджмент, організаційна структура управління, маркетинг; мікроекономіка, підприємство, підприємництво, підприємець, суб'єкти підприємництва, домогосподарство, фірма, держава, фізична особа, юридична особа, суб'єкти інфраструктури, комерційне підприємництво, страхове підприємництво, фінансове підприємництво, посередницьке підприємництво, бізнес-план, маркетинг.

Навчальні завдання

1. На яких принципах ґрунтується підприємництво і які чинники забезпечують його функціонування?
2. За якими критеріями визначаються форми і види підприємництва?
3. Поясніть економічний зміст понять "бізнес-діяльність" і "бізнес-план".
4. В чому проявляється етика, психологія і культура підприємництва?
5. Дайте характеристику ділових і морально-етичних якостей підприємця.
6. Охарактеризуйте стан розвитку підприємництва в Україні.
7. Що, на Вашу думку, гальмує розвиток малого і середнього бізнесу в Україні?
8. Поясніть чому підприємство є первинною ланкою у структурі народногосподарського комплексу? Дайте характеристику підприємства як юридичної особи.
9. За якими критеріями визначаються організаційно-правові форми підприємств.
10. Класифікація підприємств на малі, середні і великі? Покажіть переваги і недоліки властиві кожному із них.

11. Що таке венчурне і лізингове підприємництво?
12. Як класифікуються підприємства за формами власності?
13. Які методи використовуються в управлінні підприємством? Розкрийте економічний зміст, функції і структуру менеджменту.

Тести

1. Підприємство – це:

- а) економічний та правовий суб'єкт, що здійснює виробничу діяльність;
- б) економічний та правовий суб'єкт, який має господарську самостійність;
- в) координатор у розподілі обмежених ресурсів;
- г) усі відповіді правильні.

2. Фірма, яка має декілька власників, що беруть участь в управлінні та отримують дохід відповідно до частки у капіталі, називається:

- а) приватнопідприємницька фірма;
- б) корпорація;
- в) партнерство;
- г) акціонерне товариство.

3. Фірма, що належить одній особі, яка володіє її активами і несе персональну відповідальність за зобов'язаннями, називається:

- а) приватнопідприємницька;
- б) корпорація;
- в) партнерство;
- г) акціонерне товариство.

4. До переваг партнерства відносять:

- а) легкість організації;
- б) простота визначення частки кожного партнера у доходах чи збитках;
- в) відсутність суперечностей між учасниками;
- г) усі відповіді правильні.

5. До переваг приватнопідприємницької фірми відносять:

- а) необмеженість фінансових ресурсів;
- б) свобода дій власника;
- в) розвинута система внутрішньої спеціалізації;
- г) усі відповіді правильні.

6. Підприємство – це:

- а) економічний та правовий суб'єкт, що здійснює виробничу діяльність;
- б) економічний та правовий суб'єкт, який має господарську самостійність;
- в) координатор у розподілі обмежених ресурсів;
- г) усі відповіді правильні.

7. Фірма, яка має декілька власників, що беруть участь в управлінні та отримують дохід відповідно до частки у капіталі, називається:

- а) приватнопідприємницька фірма;
- б) корпорація;
- в) партнерство;
- г) акціонерне товариство.

8. Фірма, що належить одній особі, яка володіє її активами і несе персональну відповідальність за зобов'язаннями, називається:

- а) приватнопідприємницька;
- б) корпорація;
- в) партнерство;
- г) акціонерне товариство.

9. До переваг партнерства відносять:

- а) легкість організації;
- б) простота визначення частки кожного партнера у доходах чи збитках;
- в) відсутність суперечностей між учасниками;
- г) усі відповіді правильні.

10. До переваг приватнопідприємницької фірми відносять:

- а) необмеженість фінансових ресурсів;
- б) свобода дій власника;
- в) розвинута система внутрішньої спеціалізації;
- г) усі відповіді правильні.

11. Підприємство, яке знаходиться у спільній власності декількох осіб – це:

- а) індивідуальна фірма;
- б) партнерство;
- в) корпорація;
- г) комунальне підприємство.

ТЕМА 7. РОЗПОДІЛ ТА ПЕРЕРОЗПОДІЛ ФАКТОРНИХ ДОХОДІВ

Практичне заняття 7. Розподіл та перерозподіл факторних доходів

Мета: розкрити поняття первинного розподілу факторних доходів, рівномірності розподілу доходів, принципу Парето, закону Енгеля.

макроекономічної динаміки та критерії її визначення, економічне зростання та його типи, систему показників макроекономічної динаміки.

Питання для обговорення

1. Як вирішується проблема бідності в Україні?
2. Який економічний механізм перерозподілу доходів?
3. Який вплив має держава на перерозподіл доходів?

Ключові слова: національний дохід, використовуваний дохід, реальний дохід, трансферти, рівень життя, гранична норма трансформації, виробниче споживання, прожитковий мінімум, оптимум Парето.

Навчальні завдання

1. Які доходи називаються первинними?
2. Назвіть показники оцінки рівня і динаміки доходів.
3. Крива Лоренца як метод оцінки розподілу доходів.
4. Що показує коефіцієнт Джіні?
5. Ефективність та справедливість за Парето.
6. Концепція компенсаційних платежів в економічній теорії добробуту.
7. Межа бідності за Енгелем.

Тести

1. Що відноситься до первинних доходів:

- а) Номінальний дохід, реальна ставка, дивіденд
- б) Рента, відсоток, трансферти
- в) Заробітна плата, рента, прибуток
- г) Прибуток, субсидія, плаваюча ставка відсотка.

2. Який варіант відображає вірне графічне зображення Парето-оптимальності:

- а) «Коробка Парето»
- б) «Коробка Еджуорта»
- в) «Коробка Лоренца»
- г) «Коробка Джінні».

3. Як називається невідшкодована передача частини доходів або благ від одних осіб чи установ іншим:

- а) Субсидія
- б) Податок
- в) Трансферт
- г) Асигнація.

ТЕМА 8. ТИПИ РИНКОВИХ СТРУКТУР

Практичне заняття 8. Ринкова структура та критерії визначення її типів

Мета: розкрити сутність, характер, критерії визначення і типи ринкових структур.

Питання для обговорення

1. Чому і за якими критеріями ринкова економіка у теоретичному аспекті її класифікації, репрезентується наступними типами ринкової структури: досконалою конкуренцією, чистою монополією, монополістичною конкуренцією та олігополією?

2. Якими об'єктивними рисами характеризується логіка бізнесової поведінки фірми в моделях досконалої конкуренції, чистої монополії, монополістичної конкуренції та олігополії?

3. Чим детермінується ринкова модель досконалої конкуренції і як це відбувається у графічному її відображенні?

Ключові слова: ринкова структура, типи ринкових структур, досконала конкуренція, чиста монополія, монополістична конкуренція, олігополія.

Навчальні завдання

1. Чим спричиняється виникнення монополії і які форми за критерієм причин вона отримує?

2. За допомогою яких індикаторів визначається рівень монопольної влади в ринковій економіці?

3. Якою є специфіка ціноутворення та формування доходів у монополістичній ринковій структурі?

4. За якими ознаками класифікується ринкова модель монополістичної конкуренції і як це відбувається у графічному її відображенні?

5. З яких причин у функціонуванні ринкової моделі монополістичної конкуренції виняткову роль відіграють чинники нецінової конкуренції?

6. Якими є особливості ціноутворення та формування доходів в ринковій моделі монополістичної конкуренції?

7. Якими є визначальні риси олігополії як особливої форми недосконалої конкуренції?

8. Чому в моделі олігополістичної конкуренції графік попиту на товар отримує вигляд ламаної лінії від'ємного нахилу?

9. Чому і як в системі олігополістичного ринку спрацьовує "принцип взаємореакції"?

10. Чим породжуються, як себе проявляють і як впливають на бізнесову поведінку фірм в різних моделях ринку ризику підприємницької діяльності?

Тести

1. Причиною трансформації інститутів Д. Норт називає:

- а) технологічні зрушення;
- б) динаміку доходів власників ресурсів;
- в) зміну смаків та уподобань;
- г) всі відповіді правильної;
- д) немає правильної відповіді.

2. Ефект історичної обумовленості розвитку означає, що:

- а) в процесі еволюції приживаються найбільш ефективні інститути;
- б) наявна інституційна структура стримує появу ефективних інститутів;
- в) характер інституційної еволюції обумовлюється попередньою траєкторією розвитку.

3. Впровадження норм ринкової економіки у Великобританії на початку ХІХ ст. є прикладом:

- а) ендогенного шляху розвитку інститутів;
- б) імпорту теоретичної інституційної моделі;
- в) позичання інституційної структури з іншої країни;
- г) еволюційного шляху розвитку інститутів.

4. Революційний варіант розвитку інститутів передбачає:

- а) формальне закріплення вже існуючих в даному суспільстві неформальних норм;
- б) зміну, перш за все, неформальних норм;
- в) впровадження імпортованих формальних інститутів;
- г) впровадження позичених неформальних норм.

5. Конвергенція між формальними та неформальними нормами під час імпорту інститутів дозволяє уникнути:

- а) витрат лобіювання прийняття нових законів;
- б) витрат навчання чиновників;
- в) витрат розповсюдження інформації про нові правила;
- г) витрат, що виникають внаслідок співіснування легального та позалегального принципів укладання угод.

ТЕМА 9. РИНОК ПРАЦІ І ЗАРОБІТНА ПЛАТА

Практичне заняття 9. Ринок праці і заробітна плата

Мета: розкрити економічну рівновагу та моделі ринку праці їх методи дослідження і способи регулювання зайнятості, заробітну плату як форму факторного доходу.

Питання для обговорення

1. Які чинники визначають виникнення особливого виду ринку праці?
2. В чому відмінність понять людського капіталу і праці?
3. Які моделі ринку праці Вам відомі?

Ключові слова: мезоекономіка, ринок праці, попит праці, пропозиція праці, безробіття, фрикційне безробіття, циклічне безробіття, повна зайнятість, неповна зайнятість, надлишкове безробіття, технологічне безробіття, норма праці, погодинна заробітна плата, відрядна заробітна плата, номінальна заробітна плата, реальна заробітна плата.

Навчальні завдання

1. Які є причини та форми безробіття?
2. В чому полягає суть заробітної плати?
3. Які форми, системи заробітної плати Ви знаєте?
4. Яка мета застосування норм праці і тарифної оцінки?
5. В чому відмінність понять номінальна, реальна, мінімальна заробітна плата?
6. В чому полягає значимість рівня заробітної плати?

Тести

1. Ставка зарплати – це:

- а) зарплата за відпрацьовану годину роботи;
- б) зарплата за відпрацьований місяць роботи;
- в) зарплата за одиницю часу;
- г) усі відповіді правильні.

2. Зарплата за одиницю відпрацьованого часу називається:

- а) відсотком;
- б) ставкою;
- в) рентою;
- г) усі відповіді правильні.

3. Сума грошей, яку отримує працівник за одиницю відпрацьованого часу, - це:

- а) реальна ставка зарплати;
- б) номінальна ставка зарплати;
- в) фактична ставка зарплати;
- г) може бути як реальна, так й номінальна ставка зарплати.

4. Кількість товарів та послуг, які можна купити на грошову заробітну плату, – це:

- а) реальна зарплата;
- б) номінальна зарплата;
- в) фактична зарплата;

г) може бути як реальна, так й номінальна зарплата.

5. Номінальна ставка зарплати – це:

а) купівельна спроможність зарплати;

б) кількість товарів та послуг, які можна купити на грошову заробітну плату;

в) сума грошей, яку отримує працівник за одиницю відпрацьованого часу;

г) усі відповіді правильні.

6. Зарплата, яка дозволяє малокваліфікованому робітнику утримувати себе і свою сім'ю не за межею бідності – це:

а) мінімальна зарплата;

б) номінальна зарплата;

в) реальна зарплата;

г) фактична зарплата.

7. Величина мінімальної зарплати періодично переглядається:

а) у напрямку зниження, тому що зростає рівень цін і змінюється структура споживання;

б) у напрямку зниження, тому що знижується рівень цін і змінюється структура споживання;

в) у напрямку підвищення, тому що зростає рівень цін і змінюється структура споживання;

г) у напрямку підвищення, тому що знижується рівень цін і змінюється структура споживання.

8. Між ставкою зарплати і кількістю тих, хто пропонує свою працю:

а) як правило, існує обернений взаємозв'язок;

б) як правило, існує прямий взаємозв'язок;

в) не існує взаємозв'язку;

г) може існувати як прямий, так й обернений взаємозв'язок.

9. У випадку підвищення ставки зарплати:

а) зменшується кількість тих, хто пропонує свою працю;

б) кількість тих, хто пропонує свою працю не змінюється;

в) зростає кількість тих, хто пропонує свою працю;

г) кількість тих, хто пропонує свою працю може як зменшуватися, так і зростати.

10. Якщо одна фірма наймає працю конкретного виду, то це:

а) конкурентний ринок праці;

б) ринок недосконалої конкуренції;

в) ринок моносонії;

г) може бути як конкурентний ринок праці, так і ринок недосконалої конкуренції.

ТЕМА 10. ДИНАМІКА НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Практичне заняття 10. Динаміка національної економіки

Мета: розкрити поняття макроекономічної динаміки та критерії її визначення, економічне зростання та його типи, систему показників макроекономічної динаміки.

Питання для обговорення

1. Дайте визначення економічної динаміки, назвіть і поясніть її критерії і варіанти.
2. Назвіть джерела і поясніть типи економічного зростання. Які основні аргументи прихильників і критиків економічного зростання?
3. Які макроекономічні показники характеризують економічне зростання?
4. Дайте визначення економічної нестабільності, назвіть і поясніть її і варіанти.
5. Назвіть джерела виникнення економічної нестабільності.
6. Які показники характеризують економічну нестабільність та економічну рівновагу зростання?

Ключові слова: макроекономічна динаміка, економічне зростання, типи економічного зростання, система показників макроекономічної динаміки, капітал, праця, технічний прогрес, національний продукт, виробничі функції, фактори споживання, заощадження, інвестиції.

Навчальні завдання

1. Які функціональні залежності виражають виробничі функції? Назвіть і зробіть аналіз виробничих функцій, які Ви знаєте.
2. Поясніть як впливають споживання, заощадження і інвестиції на економічне зростання?
3. Які фактори впливу на економічне зростання досліджуються у моделях Р. Гаррода і О. Домара?
4. Що слід розуміти під фінансово-бюджетним регулювання економіки?
5. В чому полягає суть податку та які його види?
6. В чому полягає регулююча роль податків?
7. Яка різниця існує між прямим і непрямим оподаткуванням?
8. Яку залежність демонструє крива Лаффера?
9. Що розуміють під бюджетним дефіцитом?
10. З якою метою та із застосуванням яких конкретних економічних важелів сучасна держава здійснює політику обліку векселів?
11. У яких випадках та у якій спосіб реалізується політика регулювання норм обов'язкового резервування?
12. Який головний принцип є основою соціальної політики?

Тести

1. Який з підходів помагає у вивченні стану економіки за незмінності протягом певного моменту:

- а) Динамічний
- б) Статичний

- в) Екстенсивний
- г) Інтенсивний.

2. Як називається тип економічного зростання, який досягається шляхом кількісного приросту виробничих факторів за їх незмінного технічного рівня і незмінної ефективності національного виробництва:

- а) Екстенсивний
- б) Інтенсивний
- в) Стагнаційний
- г) Стагфляційний.

3. Що не включається до складу національного багатства:

- а) Багатство людства
- б) Суспільне багатство країни
- в) Національне майно
- г) Духовні цінності країни
- д) Культурні цінності країни.

4. Як називається підхід, який полягає у виявленні закономірностей економічного розвитку за відносно тривалий період:

- а) Динамічний
- б) Статичний
- в) Екстенсивний
- г) Інтенсивний.

5. Який тип економічного зростання здійснюється за рахунок якісного удосконалення виробничих факторів і підвищення ефективності їх застосування:

- 1. Екстенсивний
- 2. Інтенсивний.
- 3. Стагнаційний.
- 4. Стагфляційний.

6. Як називається сума доданої вартості усіх товарів та послуг, розрахована в поточних цінах:

- а) Реальний ВВП
- б) Номінальний ВВП
- в) Річний ВВП
- г) Базовий ВВП.

7. Який з варіантів не є фазою економічного циклу:

- а) Криза
- б) Депресія
- в) Пожвавлення
- г) Піднесення
- д) Інфляція.

8. Який тип відтворення забезпечується позитивною макроекономічною динамікою і характеризується нарощуванням макроекономічних результатів:

- а) Розширена відтворення
- б) Просте відтворення
- в) Звужене відтворення

г) Стагфляція.

9. Як називається стан довгострокової депресії та економічного спаду:

- а) Економічна стагнація
- б) Економічне зростання
- в) Екстенсивне зростання
- г) Інтенсивне зростання.

10. Що не відноситься до чинників економічного зростання:

- а) Фактори пропозиції
- б) Фактори попиту
- в) Фактори обміну
- г) Фактори розподілу.

11. Який з перерахованих варіантів не є адміністративним важелем:

- а) Закони
- б) Розпорядження
- в) Ліцензії
- г) Податки.

12. Яка з ставок оподаткування є однаковою і не залежить від розміру доходу:

- а) Пропорційна ставка
- б) Прогресивна ставка
- в) Регресивна ставка
- г) Маржинальна ставка.

13. Як називається вид державної грошової допомоги, яка надається населенню:

- а) Субсидії
- б) Субвенції
- в) Дотації
- г) Позика.

14. Який з перерахованих варіантів не є економічним важелем держави:

- а) Податки
- б) Ліцензії
- в) Норма обов'язкових резервів
- г) Облікова відсоткова ставка.

15. Яка з ставок оподаткування зростає із збільшенням доходу:

- а) Пропорційна ставка
- б) Прогресивна ставка
- в) Регресивна ставка
- г) Маржинальна ставка.

ТЕМА 11. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО ТА ЙОГО ГЛОБАЛІЗАЦІЯ

Практичне заняття 11. Світове господарство та його глобалізація

Мета: розкрити економічну суть світового господарства та закономірності його становлення, інтернаціоналізацію економіки та міжнародний поділ праці. Знайти роль України в системі глобалізованого світового господарства.

Розкрити економічну суть міжнародного поділу праці та закономірності його становлення. Дослідити закономірності формування, суть і структура сучасного світового ринку. Охарактеризувати державне і міждержавне регулювання міжнародної торгівлі.

Питання для обговорення

1. Що таке світове господарство? Охарактеризуйте його основні риси та передумови виникнення?
2. З'ясуйте закономірності та етапи розвитку світового господарства.
3. Що таке міжнародна економічна інтеграція, в чому її переваги та негативні наслідки?
4. Охарактеризуйте основні види інтеграційних об'єднань та етапи міжнародної економічної інтеграції.
5. Що таке міжнародний поділ праці? Охарактеризуйте його суть та чинники?
6. З'ясуйте закономірності формування, суть і структуру сучасного світового ринку.
7. Що таке зовнішньоторговельний мультиплікатор?
8. Охарактеризуйте основні напрями зовнішньоекономічної політики в залежності від динаміки мультиплікації експорту та імпорту.

Ключові слова: мегаекономічний аналіз, світове господарство, міжнародний поділ праці, інтернаціоналізація виробництва, міжнародна економічна інтеграція, зона вільної торгівлі, митний союз, спільний ринок, економічний союз, політичний союз, платіжний баланс, глобалізація.

Навчальні завдання

1. Які найбільші інтеграційні угруповання існують у сучасному світі?
2. Які показники застосовуються у світовій практиці з метою оцінки ефективності зовнішньоекономічної діяльності країни? Охарактеризуйте їх.
3. Що таке платіжний баланс країни? Дайте характеристику статей платіжного балансу.
4. В чому різниця між торговельним і платіжним балансом?
5. Що таке глобалізація як основна закономірність розвитку сучасного світового господарства та які форми її прояву?
6. У чому полягають проблеми входження економіки України до системи глобалізованого світового господарства?
7. Дайте визначення міжнародної торгівлі, експорту та імпорту.
8. В чому полягає суть принципів абсолютних і порівняльних переваг у міжнародній торгівлі, які репрезентовані у концепціях А. Сміта та Д. Рікардо?
9. Охарактеризуйте модель міжнародної торгівлі Гекшера–Оліна.
10. Яка головна ідея моделі технологічного розриву М. Портера?
11. Що розуміють під “світовим ринком”, які закономірності його формування та структура?
12. Охарактеризуйте риси, структуру та динаміку сучасної світової торгівлі.

Тести

1. Глобальний геоелекономічний простір, на якому в інтересах підвищення ефективності виробництва відбувається рух товарів та послуг, капіталів та робочої сили, – це:

- а) національне господарство;
- б) світове господарство;
- в) регіональне господарство;
- г) локальне господарство.

2. Міжнародний поділ праці, що передбачає її спеціалізацію за великими сферами діяльності, називається:

- а) всезагальним;
- б) загальним;
- в) частковим;
- г) одиничним.

3. Міжнародний поділ праці, що передбачає її спеціалізацію у межах однієї сфери діяльності, називається:

- а) всезагальним;
- б) загальним;
- в) частковим;
- г) одиничним.

4. Міжнародний поділ праці, що передбачає її спеціалізацію на одній господарській одиниці, називається:

- а) всезагальним;
- б) загальним;
- в) частковим;
- г) одиничним.

5. Створення зони вільної торгівлі між країнами – це:

- а) валютно-фінансова інтеграція;
- б) створення єдиного економічного простору;
- в) торговельна інтеграція;
- г) усі відповіді правильні.

6. Експорт – це:

- а) вивезення товарів з країни;
- б) ввезення товарів в країну;
- в) як ввезення, так й вивезення товарів;
- г) немає правильної відповіді.

7. Імпорт – це:

- а) вивезення товарів з країни;
- б) ввезення товарів в країну;
- в) як ввезення, так й вивезення товарів;
- г) немає правильної відповіді.

8. Сума експорту та імпорту – це:

- а) зовнішньоторговельний товарооборот;
- б) сукупний експорт;
- в) чистий імпорт;

г) чистий експорт.

9. Зовнішньоторговельний оборот – це:

- а) сума експорту та імпорту;
- б) різниця між імпортом та експортом;
- в) різниця між експортом та імпортом;
- г) добуток експорту та імпорту.

10. Відсутність бар'єрів на шляху імпортних товарів – це політика:

- а) вільної торгівлі;
- б) протекціонізму;
- в) як вільної торгівлі, так і протекціонізму;
- г) яка не можлива в сучасних умовах.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА**Основна література**

1. Аджемоглу Д., Робінсон Дж. Чому нації занепадають. К.: Наш формат, 2016. 472 с.
2. Аузан А.А. Институциональная экономика: новая институциональная экономическая теория: учебник / под общ. ред. А.А. Аузана. М.: ИНФРА-М, 2005. 416 с.
3. Б'юкенен Дж., Масгрейв Р. Суспільні фінанси і суспільний вибір: два протилежних бачення держави. К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2004. 175 с.
4. Введение в институциональную экономику: учеб. пособ. / под ред. Д.С. Львова. М.: Экономика, 2005. 640 с.
5. Відтворювальна динаміка економічних систем: інститути та діяльність / за ред. А. Гриценко. Київ: Ін-т екон. та прогнозув. НАН України, 2018. 524 с.
6. Вольчик В.В. Институциональная и эволюционная экономика. Ростов-на-Дону, Изд-во ЮФУ, 2013. 203 с.
7. Институциональная архитектура и динамика экономических преобразований / под ред. А.А. Гриценко. Х. : Форт, 2008. 928 с.
8. Інституційні трансформації соціально-економічної системи України: за ред. А. Гриценко. Київ: Інститут економ. та прогнозування НАН України, 2015. 344 с.
9. Капелюшников Р.И. Экономическая теория прав собственности. М.: ИМЭМО, 1990. 90 с.
10. Кузьминов Я.И., Бендукидзе К.А., Юдкевич М.М. Курс институциональной экономики: институты, сети, трансакционные издержки, контракты: учебник для студентов вузов. М.: Изд. дом ГУ ВШЭ, 2006. 443 с.
11. Нельсон Р.Р., Уинтер С.Дж. Эволюционная теория экономических изменений. М.: Дело, 2002. 536 с.
12. Норт Д. Институты, институциональные изменения и функционирование экономики. М.: Фонд экономической книги «Начала», 1997. 188 с.
13. Норт Д. Понимание процесса экономических изменений. М.: Изд. дом гос. ун-та Высшей школы экономики, 2010. 256 с.
14. Норт Д., Уиллис Д., Вайнгаст Б. Насилие и социальные порядки. Концептуальные рамки для интерпретации письменной истории человечества. М.: Изд. Института Гайдара, 2011. 480 с.
15. Олейник А.Н. Институциональная экономика: учеб. пособ. М.: ИНФРА-М, 2002. 416 с.
16. Олсон М. Влада і процвітання. Подолання комуністичних і капіталістичних диктатур. К.: ВД «Києво-Могилянська академія», 2007. 174 с.
17. Остром Э. Управляя общим: эволюция институтов коллективной деятельности. М.: ИРИСЭН, Мысль, 2010. 447 с.
18. Сухарев О.С. Институциональная теория и экономическая политика: К новой теории передаточного механизма в макроэкономике. М.: Экономика, 2007. Кн. I: Институциональная теория. Методологический эскиз. 516 с.
19. Ткач А. А. Інституціональна економіка. Нова інституціональна економічна теорія: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2007. 304 с.
20. Чухно А.А. Інституціонально-інформаційна економіка: підручник. К.: Знання, 2010. 687 с.

21. Шаститко А. Е. Новая институциональная экономическая теория. М. : Экономический факультет МГУ; ТЕИС, 2002. 592 с.
22. Фертікова Т.М. Інституційна економіка: навчальний посібник. Миколаїв: ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. 128 с.
23. Эггертссон Т. Экономическое поведение и институты. М.: Дело, 2001. 408 с.
24. Якубенко В. Д. Базисні інститути у трансформаційній економіці: монографія. К.: КНЕУ, 2004. 252 с.
25. Brousseau E. The economics of contracts. Cambridge University Press, 2002. 602 p.
26. Richter R. Essays on New Institutional Economics. Springer International Publishing, 2015. 217 p.

Додаткова література

1. Бренделева Е.А. Неоинституциональная экономическая теория. М.: Дело и сервис, 2006. 352 с.
2. Васильцова В.М. Институциональная экономика: учеб. пособ. СПб.: Питер, 2012. 256 с.
3. Веблен Т. Теория праздного класса. М. : Прогресс, 1984. 366 с.
4. Вольчик В.В. Институциональная и эволюционная экономика: учеб. пособ. Ростов н/Д. : Изд-во ЮФУ, 2011. 228 с.
5. Вольчик В.В. Курс лекций по институциональной экономике. Ростов-н/Д : Изд-во Рост. ун-та, 2000. 80 с.
6. Вэриан Х. Р. Микроэкономика. Промежуточный уровень. М.: ЮНИТИ, 1997. 767 с.
7. Де Сото Э. Иной путь: Невидимая революция в третьем мире. М.: Catallaxy, 1995. 320 с.
8. Довбенко М. Сучасна економічна теорія (Економічна нобелелогія): навч. посіб. К.: Видавничий центр «Академія», 2005. 336 с.
9. Земцова Л.В. Институциональная экономика: учеб. пособ. Томск: Эль Контент, 2012. 168 с.
10. Клейнер Г.Б. Эволюция институциональных систем. М.: Наука, 2004. 240 с.
11. Колесніченко І. М. Інституціональна економіка: конспект лекцій. Х.: Вид. ХНЕУ, 2008. 216 с.
12. Коуз Р. Природа фирмы: истоки / под ред. О. Уильямсона, С. Уинтера. М.: Дело, 2001. 143 с.
13. Латов Ю. В. Экономика вне закона. Очерки по теории и истории теневой экономики. М.: МОНФ, 2001. 284 с.
14. Липов В.В. Мотивація інституціональних змін у трансформаційній економіці. Х.: НФаУ, 2004. 184 с.
15. Менар К. Экономика организаций. М.: Инфра-М, 1996. 160 с.
16. Мизес Л. Индивид, рынок и правовое государство. СПб.: Пневма, 1999. 196 с.
17. Тамбовцев В.Л. Контрактная модель стратегии фирмы. М.: ТЕИС, 2000. 84 с.
18. Ходжсон Дж. Экономическая теория и институты: Манифест современной институциональной экономической теории. М.: Дело, 2003. 464 с.

Навчально-методичне видання

Павлова Олена Миколаївна
Павлов Костянтин Володимирович

Теорія економічної науки

Методичні вказівки до практичних занять

Друкується в авторській редакції

Підписано до друку __.12.2021. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times
Ум. друк. арк. 2,7. Зам. № __ Тираж 30 прим.
Друк ПП Іванюк В. П.